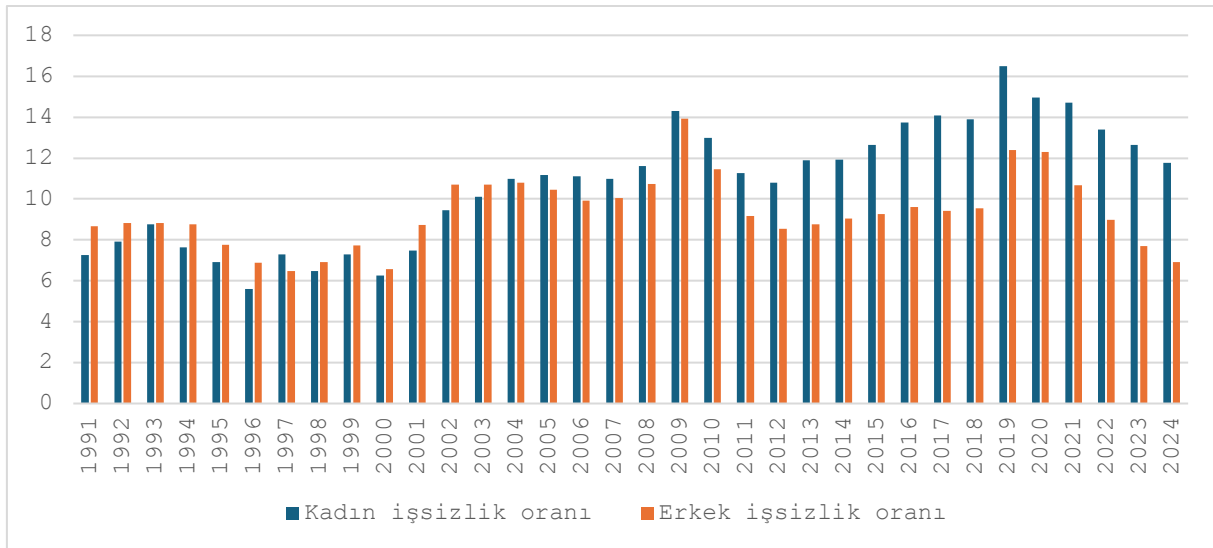

TÜRKİYE’DE CİNSİYET TEMELLİ İŞSİZLİK ORANLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ (1991–2024)

İşsizlik, modern ekonomilerin karşı karşıya kaldığı en önemli yapısal sorunlardan biridir. Çalışma isteği ve yeteneği bulunan bireylerin istihdam edilememesi, yalnızca bireysel gelir kaybı anlamına gelmemekte; aynı zamanda toplumsal refahı, gelir dağılımını ve sosyal bütünlüğü doğrudan etkileyen çok boyutlu bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bu yönüyle işsizlik, bireysel bir problem olmanın ötesinde, makroekonomik ve sosyal politika boyutları olan temel bir ekonomik göstergedir. Ancak işsizliğin etkileri toplumun tüm kesimleri üzerinde eşit dağılmamaktadır. İşgücü piyasasına ilişkin cinsiyet temelli istatistikler, kadın ve erkeklerin istihdam olanaklarına erişimi ve işsizlik deneyimlerinin belirgin biçimde farklılaştığını göstermektedir. Bu durum, işsizliğin yalnızca niceliksel bir sorun değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitsizlikleriyle iç içe geçmiş yapısal bir mesele olduğunu ortaya koymaktadır.

Türkiye’de kadın ve erkek işsizlik oranlarının uzun dönemli seyri karşılaştırmalı olarak şekil 1’de gösterilmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde, kadın işsizliğinin erkek işsizliğine kıyasla tüm dönem boyunca daha yüksek seyrettiği ve bu farkın zaman içinde azalsa da tam anlamıyla kapanmadığı gözlenmiştir.

Grafik 1: Türkiye’de kadın ve erkek işsizlik oranları (1991–2024)

1990’lı yıllarda kadın ve erkek işsizlik oranları görece yakın düzeylerde gerçekleşmiştir. Örneğin 1991 yılında kadın işsizlik oranı %7,2 iken erkek işsizlik oranı %8,7 olarak kaydedilmiştir. Bu dönemde bazı yıllarda erkek işsizliği kadın işsizliğinin üzerinde görünmekle birlikte, kadınların işgücüne katılım oranının düşük olması bu farkın sınırlı görünmesine neden olmuştur. Dolayısıyla söz konusu dönemde kadınlar açısından işsizlik oranlarının görece düşük görünmesi, istihdam koşullarının daha iyi olduğuna değil, işgücü piyasasına sınırlı katılımına işaret etmektedir.

2001 ekonomik krizi sonrasında cinsiyet temelli işsizlik farkı daha belirgin hâle gelmiştir. 2002 yılında kadın işsizlik oranı %9,4'e yükselirken, erkek işsizlik oranı %10,7 olarak gerçekleşmiştir. İzleyen yıllarda kadın işsizliği kalıcı biçimde artmış; 2005–2008 döneminde kadın işsizlik oranı %11 bandına yerleşirken, erkek işsizlik oranı %10 civarında seyretmiştir. Bu durum, kriz sonrası toparlanma sürecinin kadınlar açısından daha sınırlı gerçekleştiğini göstermektedir.

2009 küresel finans krizi, her iki cinsiyet için de işsizlik oranlarını yükseltmiş; ancak kadın işsizliği %14,3 ile tarihsel olarak yüksek bir düzeye ulaşmıştır. Aynı yıl erkek işsizlik oranı %13,9 seviyesinde gerçekleşmiştir. Kriz sonrası dönemde erkek işsizliği daha hızlı gerilerken, kadın işsizliği yüksek seviyesini daha uzun süre korumuştur. Örneğin 2012 yılında erkek işsizlik oranı %8,5'e düşerken, kadın işsizlik oranı %10,8 olarak kalmıştır.

2010–2017 döneminde cinsiyet temelli fark daha da belirginleşmiştir. Bu dönemde kadın işsizlik oranı genellikle %11–14 aralığında seyrederken, erkek işsizlik oranı %9–10 bandında gerçekleşmiştir. 2016 yılında kadın işsizlik oranı %13,7 iken erkek işsizlik oranı %9,6 düzeyindedir. Bu fark, kadınların istihdam olanaklarının daha sınırlı ve kırılgan olduğunu açık biçimde ortaya koymaktadır.

2018 sonrası dönemde ekonomik belirsizlikler ve pandemi etkisiyle işsizlik oranları yeniden yükselmiştir. 2019 yılında kadın işsizlik oranı %16,5 ile serinin en yüksek değerlerinden birine ulaşırken, erkek işsizlik oranı %12,4 olarak kaydedilmiştir. İzleyen yıllarda her iki cinsiyet için de düşüş gözlenmiş; ancak 2024 itibarıyla kadın işsizlik oranı %11,8, erkek işsizlik oranı ise %6,9 düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu durum, toparlanma sürecinde dahi kadın işsizliğinin erkek işsizliğine kıyasla yaklaşık 5 puan daha yüksek kaldığını göstermektedir.

Genel olarak veriler, Türkiye'de işsizliğin cinsiyet açısından yapısal bir nitelik taşıdığını açık biçimde ortaya koymaktadır. Kadınların işgücü piyasasına girişte, istihdamda süreklilik sağlamada ve kriz dönemlerinde işlerini korumada erkeklere kıyasla daha dezavantajlı bir konumda olduğu görülmektedir. Bu tablo, bakım yükümlülükleri, sektörel ayrışma, kayıt dışı çalışma ve toplumsal cinsiyet rolleri gibi faktörlerle yakından ilişkilidir.

Bu çerçevede, kadın istihdamını artırmaya yönelik politikaların yalnızca işgücüne katılımı teşvik etmekle sınırlı kalmaması; aynı zamanda nitelikli, güvenceli ve sürdürülebilir istihdam yaratmaya odaklanması gerekmektedir. Cinsiyet temelli işsizlik farkının azaltılması, ekonomik büyümenin kapsayıcılığı ve toplumsal refahın artırılması açısından kritik öneme sahiptir.

Hazırlayan: Dr. Öğr. Üyesi Burçin ÇAKIR GÜNDOĞDU